

سنگش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون

داود کیا کجوری*

چکیده

هدف مقاله حاضر، سنگش عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی در بخش تعاون و ارائه مدلی جهت مدیریت بر چالش‌های موجود آن برای ایران به صورت عام و در بخش تعاونی‌های تولیدی استان مازندران به صورت خاص بوده است. ضمن مروری مختصر و مستند بر ادبیات موضوعی مربوط و تأیید خبرگان، عوامل ساختاری و شاخص‌ها و معیارهای ارزیابی ساختار بخش تعاون استخراج گردید. در ادامه از میان جامعه آماری 935 موردی، تعداد 164 شرکت به عنوان نمونه، که 87 شرکت در بخش تعاونی‌های تولیدی کشاورزی و تعداد 77 شرکت در بخش تعاونی‌های تولیدی صنعتی بوده‌اند که به روش تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب، و داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرس‌شنامه جمع‌آوری شده‌اند. آزمون‌های آماری مورد استفاده شامل آزمون‌های دو جمله‌ای و نیز رگرسیون خطی متعامل در قالب مدل‌های معادلات ساختاری (SEM) با استفاده از نرم افزارهای SPSS و Lisrel بوده است. نتیجه پژوهش نشان داده است که شرکت‌های تعاونی تولیدی استان مازندران از لحاظ متغیرهای شناسایی و تأیید شده به وسیله خبرگان، در کلیه عوامل ساختاری (محیط داخلی) از شرایط مطلوبی برای الحاق به سازمان تجارت جهانی برخوردار نیستند. آزمون‌های مدل معادلات ساختاری نتایج پژوهش نیز نشان داده است که از بین عوامل ساختاری، متغیر بازاریابی با 44% در تعاونی‌های صنعتی و متغیر تولید در تعاونی‌های کشاورزی با 32% بیشترین میزان تبیین‌کنندگی را داشته‌اند.

این در حالی است که در مجموع، رابطه کلی، یکپارچه و تعاملی میان آن‌ها مورد تأیید قرار گرفته است که در مقاله حاضر به صورت مدل بومی به منظور سنجش عوامل ساختاری بخش تعاونی ج. ا. ا. (مورد خاص شرکتهای تعاونی تولیدی) ارائه شده است. در پایان مقاله نیز در قالب جمع‌بندی، بحث، نتیجه‌گیری، پیشنهادهایی چند در رابطه با کاربردهای نتایج مذکور در دنیای واقعی و نیز ادامه و پیگیری پژوهشهای مشابه در آینده ارائه شده است.

مفاهیم کلیدی: سازمان تجارت جهانی، تعاون، عوامل ساختاری، مدل معادلات ساختاری

مقدمه

جهانی شدن را باید مهم‌ترین پدیده فراگیر و اجتنابناپذیری دانست که کلیه عرصه‌های اقتصاد، سیاست، جامعه‌شناسی، فرهنگ و... را در بر گرفته است. در عرصه اقتصاد، تأسیس سازمان تجارت جهانی (WTO)¹ از مصادیق بارز جهانی شدن است. در ایران نیز در باره این‌که الحاق به سازمان تجارت جهانی، سکوی جهش اقتصادی است یا لبه‌پرتگاه، نظرات متفاوتی وجود دارد. فرآیند تحولات اقتصادی و تجارت در جهان، ضرورت تطبیق هوشمندانه شرایط کشور با سازوکارهای اقتصادی حاکم بر جهان را ایجاب کرده و نیاز به برنامه‌های خردمندانه برای اصلاح ساختار تولید، قوانین و مقررات، ساختار تسهیلات اعتباری، به روز کردن فن‌آوری و توسعه بخش مالی به سوی تولید و اقتصاد ملی را الزامی کرده است. با این رویکرد آسیب‌هایی حضور در سازمان تجارت جهانی به حداقل رسیده و می‌توان از امتیازات الحاق بهره‌مند شد. از جمله نهادهایی که متأثر از این پدیده و مؤثر بر آن واقع می‌شوند،

www.SID.ir

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون
Archive of SID کارکردهای توسعه‌ای مطروحه (اشتهال و ای بی،
انباشت سرمایه، تقویت سرمایه اجتماعی و
...) می‌توانند جایگاه خود را در روند جهانی
شدن حفظ کرده و یا این‌که این روند تشکلهای
تعاونی را کم‌اثر کنند و موجب شوند که آن‌ها
نقش حاشیه‌ای پیدا کنند (حبیب‌پور و گنجی،
1384، ص. 77-76). بخش تعاونی به عنوان یکی
از سه بخش اقتصادی کشور و با هدف ایجاد
اشتغال و تامین عدالت اجتماعی، بایستی خود
را با تغییرات مورد نیاز و فق دهند تا
بتوانند در مقابل چالش‌های به وجود آمده، به
حیات مؤثر و سودمند خود ادامه دهند (زاهدی،
1369، ص. 83-82). در این رهگذر تعاونی‌ها می-
بایست نقاط قوت و ضعف ساختاری خود را در
همة ابعاد (هدف مقاله حاضر) مورد بررسی
قرار داده و با توجه به نقاط قوت و ضعف
شنا سایی شده، نقش‌هایی را که می‌توانند در
نظام نوین جهانی داشته باشند به طور کامل و
مناسبی ایفا کنند.

موفقیت بخش تعاونی در ایران از اهمیت به
سزایی برخوردار است. در برنامه چهارم توسعه
اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، پیش‌بینی
شده که دولت از تصدی‌گری خود بکاهد و اولویت
واگذاری فعالیت‌ها به بخش تعاونی صورت گیرد،
بنابراین بخش تعاونی چاره‌ای ندارد جز این‌که
قابلیت‌های خود را توسعه داده و به عنوان یک
بخش موفق خود را معرفی کند. ضمن آن‌که به
موجب تکالیف مقرر در ابلاغیه مورخ اول خرداد
1384 مقام معظم رهبری در اصل 44 قانون
اساسی، دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج
از موارد صدر اصل 44 را ندارد و موظف گردیده
است، هر گونه فعالیت را که مشمول صدر اصل 44
نباشد، سالیانه حداقل 20 درصد کاهش فعالیت
به بخش‌های تعاونی، خصوصی و عمومی غیر دولتی

واگذار کنند. همچنین تعیین افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور بر 25 درصد تا پایان برنامه پنج ساله پنجم، اهمیت موضوع را دو چندان می‌سازد (رستم نژاد، 1382، ص. 5).

گزارش‌های موجود در وزارت تعاون به صورت عام و اسناد و مدارک موجود در اداره کل تعاون استان مازندران به صورت خاص نشان می‌دهد که اولاً بسیاری از شرکت‌های تعاونی به ثبت رسیده‌اند اما هرگز فعالیت خود را آغاز نکرده‌اند، ثانیاً شرکت‌هایی که فعالیت‌های خود را ادامه داده‌اند خود در دو دسته قرار می‌گیرند، یا پس از زمان اندکی از ادامه فعالیت باز مانده‌اند و یا اگر در جریان فعالیت قرار دارند، تعداد اندکی از این شرکت‌ها عملکردشان نزدیک استانداردهای موجود در بخش تعاون در سایر کشورها می‌باشد. توسعه بخش تعاون که هم ریشه در باورهای دینی ما دارد از الزامات در نظر گرفته می‌شود و یکی از مهم‌ترین اقدامات در این زمینه شناسایی و سنجش عوامل ساختاری بخش تعاونی می‌باشد تا خطمشی‌گذاران با آگاهی بیشتر تصمیمات مناسبی را برای توسعه این بخش بگیرند.

همان‌گونه که در بالا آمده است تمامی مستندات بیان‌شده، بر لزوم توجه به مطالعه و بررسی در زمینه شناسایی و سنجش عوامل ساختاری (محیط داخلی) الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی در بخش‌های مختلف جامعه، به خصوص بخش تعاون اشاره شد و به خوبی ضرورت و اهمیت انجام پژوهش‌های مربوط به آن را نشان می‌دهند.

در مقاله حاضر، برای بررسی و سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت در بخش تعاون و ارائه مدلی جهت مدیریت بر بخش‌های موجود آن برای ایران، ضمن مروری

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون
مختصر و مستند بر ادبیات موضوعی مربوط به
سازمان تجارت جهانی و تعاون، عوامل
ساختاری، و شاخصها و معیارهای مختلف و
متعدد اندازه‌گیری متغیرهای ساختاری بخش
تعاونی مورد مطالعه و بررسی قرار خواهد
گرفت، و در نهایت مدلی بومی متغیرهای
ساختاری تبیین‌کننده عوامل ساختاری الحاق
ایران به سازمان جهانی تجارت در بخش تعاونی
ج. ا. ا. (مورد خاص شرکت‌های تعاونی تولیدی
استان مازندران) ارائه خواهد شد. در پایان
مقاله، ضمن بیان نتایج و یافته‌های تفصیلی،
موارد مذکور جمع‌بندی شده، در قالب بحث و
مقایسه، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای کاربردی
مدیریتی در دنیای واقعی و نیز ادامه و
پیگیری پژوهشهای مشابه در آینده ارائه
خواهد شد.

پیشینه پژوهش

مبانی نظری سازمان تجارت جهانی و تعاون

در دوره بین جنگ‌های جهانی اول و دوم،
روابط اقتصادی بین‌المللی دچار آسیب شد.
نابسامانی‌های عظیم اقتصادی در دهه 1930 از
قبیل عدم موازنه پرداختها، تورم، کاهش شدید
ارزش پول اغلب کشورهای، اختلال در مبادلات
بازرگانی و بیکاری گسترده سبب شد که
دولت‌های اروپایی و همچنین آمریکا به اتخاذ
سیاست‌های حمایتی شدید برای پشتیبانی از
صنایع داخلی و اقدامات تلافی‌جویانه در برابر
شرکای تجاری خود متوسل شوند (ایروانی، 1374،
ص. 50). تولیدات داخلی این کشورها تا آنجا
افزایش یافت که دیگر دسترسی به بازارهای
خارجی به یک امر ضروری تبدیل شده بود. به
همین جهت تلاش، برای آزادسازی تجارت در سطح
بین‌المللی آغاز شد. این تلاش سرانجام در
1947 با امضای موافقتنامه عمومی

تعرفه و تجارت (GATT)² در 34 ماده توسط 23 کشور، شامل کشورهای پیشرفته صنعتی و کشورهای در حال توسعه در ژنو به ثمر نشست که از میان این کشورها، 10 کشور با امضای يك پروتکل در ژانویه 1948 موافقت کردند و گات را به مرحله اجرا درآوردند (مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، 1383، ص. 53).

آخرین مذاکرات گات موسوم به دور اورگوئه در سال 1994، از طولانی‌ترین و پرمجاده‌ترین دوره‌ها بود، زیرا در این دور توجه ویژه‌ای به تجارت محصولات کشاورزی، نساجی، خدمات فنی و مهندسی و مالکیت معنوی که در دوره‌های قبلی مطرح شده بود به عمل آمد. در نهایت گذشته از حصول توافق‌های مهمی در زمینه‌های یادشده، تصمیم مهم‌تری درباره‌ی تشکیلات سازمانی توافق‌نامه‌ی تعرفه و تجارت اخذ شد که به تأسیس سازمان تجارت جهانی (WTO) انجامید (طلایی، 1380، ص. 199-198).

ایران در 28 تیرماه سال 1375 پس از انجام بررسی‌های لازم در دولت درخواست رسمی الحاق را تسلیم دبیرخانه‌ی سازمان تجارت جهانی نمود. با وجود تسلیم درخواست به سازمان تجارت جهانی در سال 1375، این درخواست با مانع سیاسی در سازمان مواجه شد و تنها پس از سپری شدن حدود نه سال در بیست و دومین نوبت بررسی درخواست در شورای عمومی در تاریخ 5 خردادماه سال 1384 مورد موافقت اعضای سازمان قرار گرفت. با پذیرش درخواست ایران در سازمان تجارت جهانی فرایند الحاق کشورمان به این سازمان وارد مرحله‌ی جدی‌تری شد.

در تعریف ICA از تعاونی در کنفرانس سال 1995 منچستر چنین آمده است: تعاونی انجمنی است خودمختار از اشخاصی که به طور داوطلبانه به منظور رفع نیازهای مشترک اقتصادی و اجتماعی خود از طریق شرکتی که تحت مالکیت آنهاست و به صورت دموکراتیک اداره می شود، گرد هم آمده اند (Millington et al., 2000, p. 8). هدف اصلی شرکت های تعاونی، تأمین رفاه و خدمات مورد نیاز اعضا و ایجاد محیطی سالم برای بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی آنان می باشد. در هدف گذاری فعالیت شرکت های تعاونی جذب اقتصادای باید مورد توجه خاص قرار گیرد، ولی هرگز نباید جذب هیئت های اجتماعی آن نادیده گرفته شود (خوشه چین بهار و هدایتی، 1384، ص. 26). از این رو می توان بیان کرد در سیستم تعاونی مانند سیستم سرمایه داری هدف اصلی کسب سود نمی باشد بلکه هدف انجام خدمت به افراد جامعه با رعایت اصول دموکراسی است. به طور کلی می توان گفت که سیستم تعاونی سیستم حد واسط بین سیستم سرمایه داری و سوسیالیستی است نظام تعاونی در میان افرادی به وجود آمد که از سیستم سرمایه داری به ستوه آمده بودند و به دنبال ایجاد نظامی بودند که هدف آن خدمت به تمامی افراد اجتماع باشد (پورافضل، 1353، ص. 2-3).

ساختار سازمانی، راه یا شیوه ای است که به وسیله آن فعالیت های سازمانی تقسیم، سازمان دهی و هماهنگ می شود (اعرابی، 1382، ص. 15). ابعاد ساختاری بیان کننده ویژگی های درونی یک سازمان می باشند. آن ها مبنایی به دست می دهند که می توان بدان وسیله سازمان ها را اندازه گیری و با هم مقایسه کرد (دفت، 1380، ص. 28). عوامل ساختاری با رویکرد وظیفه ای، بخش های وظیفه ای این شرکت ها را

شامل می‌شود (دیوید، 1381، ص. 214). عوامل ساختاری (محیط داخلی) این پژوهش عبارتند از: بخش مدیریت، بخش بازاریابی، بخش تولید، بخش پژوهش و توسعه، ساختار مالی، و واحد سیستم اطلاعات و رایانه که برگرفته از عوامل ساختاری بخش‌های وظیفه‌ای دیوید می‌باشد.

سابقه پژوهش‌های مشابه

مرور ادبیات موضوعی مربوط به پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تا کنون پژوهشی به صورت مستقیم با این عنوان در ایران در مورد بخش تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) انجام نشده است، اما پژوهش‌های انجام‌شده مشابه و مرتبط با موضوع پژوهش فراوان هستند که ذیلاً به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

اسمیت در پژوهش خود به این نتیجه رسید که ساختار تجاری تعاونی‌ها، رابطه و همکاری بین اعضای شرکت‌های تعاونی را برای رسیدن به اهداف رقابتی شرکت تشویق می‌کند، در بسیاری از موارد این اهداف شامل رسیدن به قیمت رقابتی با کمترین هزینه و به حداکثر رساندن برگشت سرمایه برای اعضا می‌باشد (Smith, 2002). هم‌چنین لیزارلد و اتیکسبریا در پژوهشی با این هدف که یکی از چالش‌های اصلی که امروزه شرکت‌های تعاونی با آن مواجه هستند، مربوط به چگونگی گسترش و یا حفظ امتیاز رقابتی آنها و ادامه فعالیت در اقتصاد جهانی می‌باشد. نتیجه پژوهش بیان می‌دارد که شرکت‌های تعاونی برای تغیر تقویت جایگاه خود در بازارهای جهانی نیاز به ایجاد شبکه‌ای رقابتی و یکپارچه به منظور تولید نوآور دارند (Lizarralde & Etxeberria, 2005).

کراونس و شپ در مطالعه خود اشاره کرد که همکاری متقابل میان سازمان‌های

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون
مستقل با عث افزایش مزیت رقابتی در صادرات
آن ها خواهد شد. آن ها به منظور تعریف و
طبقه بندی روابط همکاری بین‌سازمانی، مدلی
مفهومی را طراحی و توسعه داده‌اند به گونه‌ای
که در آن انواع مختلف روابط همکاری
بین‌سازمانی مشخص شده‌اند. یکی از اشکال
روابط همکاری بین‌سازمانی، اتحادیه‌های
استراتژیک می‌باشند که از طریق آن‌ها
سازمان‌ها می‌توانند مزیت‌های رقابتی خود را
در مورد بازار و یا محصول وقتی که محیط
متنوع و متلاطم باشد و سازمان‌ها مهارت و
منابع لازم و کافی را نداشته باشند، افزایش
دهند. این پژوهش همچنین عوامل داخلی و
خارجی مؤثر بر شکل‌گیری اتحادیه‌ها و ابعاد
روابط بین‌سازمانی که بر اثربخشی عملکرد
اتحادیه‌ها تأثیرگذار هستند را مورد بررسی
قرار داده است (Cravens & Shipp, 1993).

اترک و همکارانش با هدف شناسایی نقاط قوت
و ضعف بانک‌های تجاری کشور و شناسایی
الزامات و آثار احتمالی الحاق ایران به
سازمان جهانی تجارت بر روی سیستم بانکی
کشور دریافتند که بانک‌های کشور در مرحله
قبل از الحاق بایستی به ایجاد تنوع در
ارائه خدمات بانکی، سهولت در ارائه خدمات
بانکی و کاهش زمان ارائه خدمات بانکی توجه
کنند، و به طور کلی یافته‌های پژوهش آنان بر
ایجاد فضای رقابتی و اصل مشتری‌محوری تأکید
داشت (اترک، طاهری و حسن‌بیگی، 1380).

آل طعمه و یوسفی در مطالعه خود با هدف
بررسی آثار احتمالی پیوستن ایران به سازمان
جهانی تجارت بر صنایع نساجی کشور یافته‌های
خود را در قالب الزامات جهانی‌سازی بر صنایع
نساجی کشور، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و
تهدیدات فراروی صنایع نساجی کشور در صورت
پیوستن به WTO بیان کرده‌اند که تأکید بر

رقابتي کردن اين بخش داشته‌اند و توجه به متغيرهاي زير را بيان کرده‌اند: استفاده از ماشين‌آلات مدرن و پيشرفته، تعديل و آموزش مستمر نيروي انساني، كيفيت محصولات، استفاده از فن‌آوري اطلاعات و اهميت دادن به بخش طراحي و پژوهش و توسعه، استفاده از سيستم‌هاي علمي بازاریابی و فروش (آل طعمه و يوسفی، 1381).

مرادي در پژوهش خود تحت عنوان نقدي بر گات و سازمان تجارت جهاني (WTO)، مسائل کشاورزي و عضويت جمهوري اسلامي ايران بيان مي‌کند که بايستي به تقويت ساختارهاي بنيادين تجاري خود بپردازيم که مؤلفه‌هاي مهم آن عبارتند از: ايجاد یک ساختار دقيق و مناسب تعرفه‌اي، بالا بردن استانداردهاي توليدي، بالا بردن ميزان حضور در عرصه بازارهاي منطقه‌اي و جهاني و ارائه محصولات صادراتي مرغوب و مشتري‌پسند، بالا بردن ظرفيت فرآوري و بسته‌بندي، قوام بخشیدن به مارکهاي معتبر تجاري خود، اجرائي دقيق مقررات سلامتي و بهداشتي به خصوص در توليدات کشاورزي (مرادي، 1375).

در پژوهشی تحت عنوان تأثير پيوستن ايران به سازمان جهاني تجارت بر خدمات برق توجه به متغيرهاي زير جهت افزايش توان رقابتي اين بخش در صورت الحاق پيشنهاد گردید: بر خورداري از ميزيت نسبي، بازنگري قوانين مربوط به سرمايه‌گذاري، کاهش يارانه پرداختي، کاهش اتلاف منابع و انرژي، تأکيد بر خصوصي‌سازي، رعايت استانداردها و ملاحظات اقتصادي، حذف مقررات زايد و شفافسازي قوانين و مقررات اقتصادي (قرباغي، 1381).

بهکيش در پژوهشی که به سفارش انجمن صنفی صنعت لاستیک انجام گرفت، با هدف شناسايي اثرات الحاق ايران به سازمان جهاني تجارت

بر صنعت لاستیک کشور، این گونه نتیجه می‌گیرند. که در جهت افزایش رقابت پذیری محصولات این صنعت در بازار جهانی باید به موارد زیر توجه شود: تحول تکنولوژیک در صنعت لاستیک، استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود کشور، بالا بردن بهره‌وری نیروی کار، همکاری شرکت‌های تولیدکننده لاستیک کشور، بهره‌گیری از شیوه‌های مدرن بازاریابی، جلب اعتماد مصرفکننده و غیره (بهکیش، 1379).

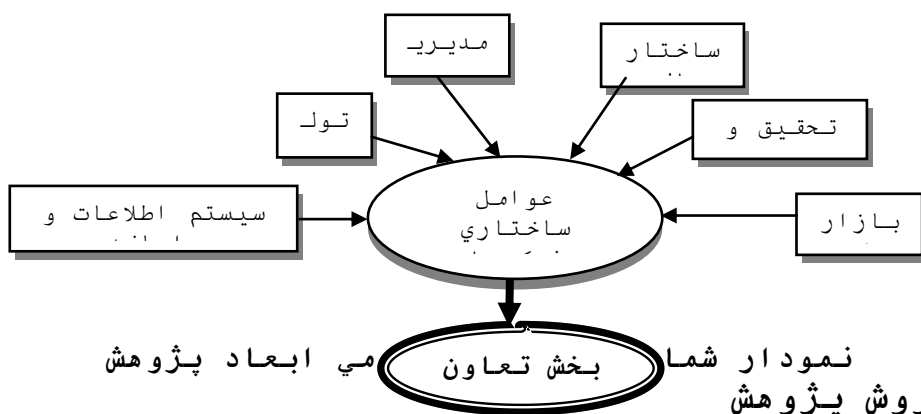
با توجه به مرور ادبیات موضوعی و پیشینه مربوط، به نظر می‌رسد که در پژوهش حاضر بهتر است از مدل بخش‌های وظیفه‌ای (دیوید، 1381، ص. 214)، استفاده شود. همان‌گونه که در بیان فلسفه استفاده از مدل مفهومی پژوهش گفته شده است شروع کار پژوهش حاضر با استفاده از این مدل مفهومی خواهد بود.

مدل مفهومی

تمام مطالعات بر یک چارچوب مفهومی استوار است که متغیرهای مورد نظر و روابط میان آنها را مشخص می‌کند (ادواردز و همکاران، 1379، ص. 23). هر مدل مفهومی به عنوان نقطه شروع و مبنایی جهت انجام مطالعات و پژوهش‌های است به گونه‌ای که متغیرهای مورد نظر پژوهش و روابط میان آنها را مشخص می‌کند (Edwards et al., 2000). مدل مفهومی یک استراتژی جهت شروع و انجام پژوهش است به گونه‌ای که انتظار می‌رود در حین اجرای پژوهش، متغیرها، روابط و تعاملات بین آنها مورد بررسی و آزمون قرار گرفته، و حسب ضرورت تعدیلاتی در آنها انجام شده و عواملی نیز از آنها کم و یا به آنها اضافه شود (Sautter & Leisen, 1999). به منظور آزمون یک مدل می‌توان از سه روش استفاده کرد که عبارتند از: 1- اجرای مدل در دنیای واقعی (Koontz et al., 1986, p. 500)

(الوانی، 1380، ص. 54). 2- استفاده از روش دلفی یا نظرسنجی از خبرگان (Mulford & Klonglan, 1982). 3- استفاده از فنون ریاضی و شبیه‌سازی (Barjis et al., 2000). که در پژوهش حاضر از روش دوم استفاده شده است.

با توجه به مرور ادبیات موضوعی و پیشینه مربوط، به نظر می‌رسد که در پژوهش حاضر بهتر است از مدل بخش‌های وظیفه‌ای دیوید، استفاده شود. همان‌گونه که در بیان فلسفه استفاده از مدل مفهومی پژوهش گفته شده است شروع کار پژوهش حاضر با استفاده از این مدل مفهومی خواهد بود. مدل مذکور در نمودار شماره 1-3 آمده است.

در مورد روش پژوهش تا کنون نظرات و دیدگاه‌های متفاوتی عنوان شده است (ظهوری، 1378، ص. 27). علی‌رغم این، با توجه به روش‌های چهارگانه دیدگاه تئوری‌پردازی، یعنی، بسط یا بهبود تئوری‌های موجود، مقایسه دیدگاه‌های تئوریک مختلف، بررسی پدیده‌ای خاص با استفاده از دیدگاه‌های تئوریک مختلف و بالاخره بررسی پدیده‌ای مستند و تکراری در محیط و شرایطی جدید (Feldman, 2004)، روش پژوهش

حاضر در گروه چهارم قرار می‌گیرد و با توجه به روش‌های دوگانه تبیین فرضیه‌ها در پژوهش‌های مدیریتی شامل استفاده از فنون آماری و استفاده از فنون غیر آماری مانند پژوهش در عملیات (آذر، 1373، ص. 34) پژوهش حاضر در گروه اول قرار می‌گیرد.

هدف مقاله حاضر، بررسی و سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت در بخش تعاون و ارائه مدلی جهت مدیریت بر چالش‌های موجود آن برای ایران به صورت عام و در بخش تعاونی‌های تولیدی استان مازندران به صورت خاص بوده است. بر این اساس، ابزار جمع‌آوری اطلاعات برای آزمون سوال‌های در پژوهش حاضر پرسشنامه می‌باشد، که طی مراحل زیر طراحی گردید:

مرحله اول: استخراج 21 متغیر، مرتبط با عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی در بخش تعاون از ادبیات موضوعی و همچنین نتایج پژوهش‌های مشابه در ارتباط با مسأله پژوهش حاضر. مرحله دوم: متغیرهای استخراج‌شده در مرحله اول در قالب پرسشنامه‌ای در اختیار کارشناسان و خبرگان دفتر نمایندگی تام‌الاختیار تجاری سازمان تجارت جهانی قرار گرفت، هدف از اجرای این مرحله مشخص شدن متغیرهایی ساختاری است که تأثیر مستقیم و یا غیرمستقیم ناشی از حضور در سازمان جهانی تجارت را نشان می‌دهند. مرحله سوم: بر پایه نتایج به دست آمده در مرحله دوم، پرسشنامه دیگری تنظیم شد و به 10 خبره و استاد مدیریت که به شکلی در مورد تعاون تخصص و یا کارهای مطالعاتی انجام داده‌اند تحویل داده شد. در این پرسشنامه از پاسخگویان خواسته شد، با توجه به نظر کارشناسان و خبرگان دفتر نمایندگی تام‌الاختیار تجاری سازمان تجارت جهانی

(مرحله دوم)، متغیرهایی که مرتبط با بخش تعاون به عنوان عوامل ساختاری الحاق به سازمان تجارت جهانی می‌باشند را مشخص نمایند. مرحله چهارم: بر پایه نتایج به دست آمده در مرحله سوم، نسبت به تنظیم پرسشنامه نهایی پژوهش حاضر اقدام شد و در این مرحله ابعاد ساختاری مدل پژوهش مشخص شد و همچنین متغیرهای مورد مطالعه در هر بعد از الگوی پژوهش دسته‌بندی شدند.

در ادامه از میان جامعه آماری 935 موردی شرکت‌های تعاونی مذکور، تعداد 164 شرکت به عنوان نمونه انتخاب، که 77 شرکت در بخش تعاونی‌های فعال تولیدی صنعتی و تعداد 87 شرکت در بخش تعاونی‌های فعال تولیدی کشاورزی بوده‌اند. نمونه فوق به روش تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب و داده‌های مورد نیاز با استفاده از ابزار پرسشنامه نهایی (مرحله چهارم) جمع‌آوری شده‌اند.

روش‌های مختلفی برای تعیین اعتبار (روایی) ابزار اندازه‌گیری وجود دارد که یکی از آن‌ها پرسش از متخصصان و خبرگان است (بازرگان و دیگران، 1377). سوالهای ابزار اندازه‌گیری پژوهش حاضر دارای اعتبار است زیرا اجزای متغیرهای مورد اندازه‌گیری، از ادبیات موضوعی پژوهش گرفته شده‌اند و به عبارتی توافق خبرگان امر در مورد آن‌ها ابداع شده است. به منظور تعیین قابلیت اعتماد (پایایی) ابزار اندازه‌گیری نیز روش‌های مختلف و متعددی وجود دارد که یکی از آن‌ها سنجش سازگاری درونی آن است (Conca et al., 2004). سازگاری درونی ابزار اندازه‌گیری می‌تواند با ضریب آلفای کرونباخ اندازه‌گیری شود (Chronbach, 1951). در پژوهش حاضر، تعداد 30

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون
پرسشنامه به صورت آزمایشی توزیع گردید. به
میزان قابلیت اعتماد آن از طریق نرم افزار
SPSS و با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ،
عدد 0/890 حاصل شد که بیانگر قابلیت اعتماد
نسبتاً بالای پرسشنامه بوده است. مطالعات
میدانی در تعاونی‌های تولیدی (کشاورزی و
صنعتی) استان مازندران انجام گرفت و داده‌ها
جمع‌آوری شدند و به تجزیه و تحلیل داده‌ها و
اطلاعات جمع‌آوری‌شده پرداخته شد، که البته در
مبحث تجزیه و تحلیل نتیجه‌های به‌دست آمده از
آزمون‌های مختلفی همچون آزمون Binomial برای
تأیید و یا رد فرضیه‌ها، از Chronbach Alpha
برای تعیین روایی پرسشنامه استفاده شد.
علاوه بر روش‌های مختلف آمار توصیفی و
استنباطی، از نرم‌افزار LISREL نیز به منظور
تبدیل الگوهای روابط تبیین‌کننده متغیرهای
ساختاری در بخش تعاونی‌های تولیدی (کشاورزی
و صنعتی) استان مازندران در قالب مدل
معادلات ساختاری (SEM) استفاده شده است.

نتایج و یافته‌ها

این قسمت از سه بخش تشکیل شده است که
عبارتند از:
متغیرهای ساختاری الحاق ایران به سازمان
جهانی تجارت در بخش تعاون به روش دلفی.
وضعیت متغیرهای ساختاری الحاق ایران به
سازمان جهانی تجارت در بخش تعاونی‌های
(کشاورزی و صنعتی) استان مازندران از طریق
تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده.
الگوی بومی (اثربخش) عوامل ساختاری الحاق
ایران در بخش تعاونی‌های (کشاورزی و صنعتی)
استان مازندران.

متغیرهای ساختاری الحاق ایران به سازمان
جهانی تجارت در بخش تعاون به روش دلفی

برای مشخص نمودن متغیرهای ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی، ابتدا متغیرهایی را پس از مرور جامع و دقیق ادبیات موضوعی مربوط استخراچ (پژوهشهای قبلی که توسط دیگر پژوهشگران انجام شده)، آنگاه پرسشنامه‌ای تهیه و در اختیار خبرگان و کارشناسان دفتر نمایندگی تام‌الاختیار تجاری قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شده است تا متغیرهایی را که تأثیری مستقیم و یا غیرمستقیم در الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی دارند مشخص نمایند. بر پایه نتایج به دست آمده در مرحله قبل، پرسشنامه دیگری تنظیم شد و در اختیار خبرگان و اساتید مدیریت قرار گرفته است. در این پرسشنامه از خبرگان مدیریت خواسته شد تا متغیرهایی که با بخش تعاون در ارتباطند را مشخص کرده تا از آن‌ها در شاخص‌های ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی استفاده شود و در قسمت دیگر پرسشنامه از این خبرگان خواسته شده که هر یک از این متغیرها را در گروه عوامل ساختاری تفکیک کنند.

در این قسمت از پژوهش عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی، مستند به نظرات دو گروه از خبرگان فوق در بخش عوامل ساختاری بر اساس مدل ابعاد مسئله پژوهش ارائه شده، قرار داده شده‌اند:

- سرعت تحویل کالا به مشتریان در شرکتهای تعاونی
- میزان مطلوبیت در بسته‌بندی محصولات شرکتهای تعاونی
- میزان به‌کارگیری استراتژی‌های نوین بازاریابی در شرکتهای تعاونی
- میزان برخورداری از مزیت قیمتی رقابتی در شرکتهای تعاونی
- سرعت ارائه محصولات جدید در شرکتهای تعاونی
- میزان توجه شرکت‌های تعاونی به مشتری‌گرایی
- سیستم استفاده از بازخورد مشتری در شرکتهای تعاونی
- میزان به‌کارگیری شرکتهای تعاونی از تجارت الکترونیکی
- گسترش خدمات پس از فروش در شرکتهای تعاونی

- میزان مسئولیت‌پذیری اعضای شرکتهای تعاونی
- میزان توجه شرکت‌های تعاونی به ارتقای سطح زندگی اعضا
- سرعت تصمیم‌گیری در شرکتهای تعاونی
- میزان برون‌سپاری فعالیت‌های فرعی در شرکتهای تعاونی
- میزان ریسک‌پذیری توسط شرکتهای تعاونی
- میزان خلاقیت و نوآوری در شرکت‌های تعاونی
- میزان ارتباطات درون سازمانی قوی در شرکتهای تعاونی
- میزان توجه به بهبود مستمر در شرکتهای تعاونی
- میزان به‌کارگیری برنامه‌ریزی استراتژیک در شرکتهای تعاونی
- میزان پاسخ‌گویی سریع شرکتهای تعاونی به تغییرات محیط رقابتی
- میزان رعایت صرفه‌جویی در شرکتهای تعاونی
- میزان جذب نیروی انسانی متخصص در شرکتهای تعاونی

د- پژوهش و توسعه	ج- تولید
<p>- میزان توجه به پژوهش و توسعه در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان ارتباط بین واحد پژوهش و توسعه با سایر واحدها در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان حضور کارکنان متخصص برای واحد پژوهش و توسعه در شرکتهای تعاونی</p>	<p>- میزان کیفیت کالاهای تولیدی شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان انعطافپذیری ساختار تولیدی شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان کاهش ضایعات تولید در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان توانمندی شرکت های تعاونی در نوآوری تولید محصول</p> <p>- میزان برخورداری از کارآمدی هزینه تولید در شرکتهای تعاونی</p>
و- سیستم اطلاعات و رایانه	ه- ساختار مالی
<p>- میزان به کارگیری سیستم اطلاعات مدیریت در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان به کارگیری فناوری اطلاعات در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان به روزسازی منظم داده های موجود در شرکتهای تعاونی</p>	<p>- میزان برخورداری از حاشیه سود مناسب در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان توان تأمین نقدینگی مورد نیاز از محل فعالیت شرکت تعاونی</p> <p>- میزان توان تأمین سرمایه گذاری های جدید در شرکتهای تعاونی</p> <p>- میزان توان تأمین منابع مالی مورد نیاز از مشتریان و شرکای تجاری شرکتهای تعاونی</p>

همان طوری که در بالا بدان اشاره شد، تقسیم بندی بالا مستند به گفته های خبرگان امر می باشد. در ادامه بحث ابتدا خواهیم سنجید که آیا وضعیت موجود هر یک از متغیرهای ساختاری در دو بخش تعاونی های صنعتی و کشاورزی با شرایط الحاق به سازمان جهانی تجارت هم سویی دارند یا خیر؟ و نیز وضعیت موجود هر یک از متغیرهای ساختاری با فرض الحاق به سازمان تجارت جهانی چیست؟ و در بخش بعد با استفاده از الگوی روابط علی مشخص خواهیم کرد که چگونه هر یک از این متغیرهای ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی در بخش تعاونی های استان مازندران را تبیین خواهند کرد تا بتوانیم الگوی بومی آن را توسعه دهیم.

وضعیت متغیرهای ساختاری الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت در بخش تعاون

در مقاله حاضر به منظور بررسی و تبیین رابطه بین متغیر عوامل ساختاری شرکت های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران با شرایط مطلوب، که ذیلاً در قالب دو گروه از فرضیه ها مطرح و مورد آزمون قرار خواهند گرفت.

آزمون عوامل ساختاری در شرکت های تعاونی تولیدی-صنعتی استان مازندران

سطح معنی دار	درصد آزمون	درصد مشاهده شده	تعداد	گروه	
0/000	50%	100%	77	≤ 3	گروه یک جمع

نتیجه آزمون دو جمله ای نشان می دهد که با توجه به اینکه درصد مشاهده شده از 50 درصد

بیشتر است، این بدین معنی است که فرضیه مبتنی بر این امر که مجموعه عوامل ساختاری شرکت‌های تعاونی تولیدی-صنعتی استان مازندران با شرایط مطلوب هم سویی ندارند، تأیید می‌شود.

آزمون عوامل ساختاری در شرکت‌های تعاونی تولیدی-کشاورزی استان مازندران

سطح معنی‌دار	درصد آزمون	درصد مشاهده شده	تعداد	گروه	
0/000	50%	100%	87	≤ 3	گروه یک جمع

نتیجه آزمون دو جمله‌ای نشان می‌دهد که با توجه به این‌که درصد مشاهده شده از 50 درصد بیشتر است، این بدین معنی است که فرضیه مبتنی بر این امر که مجموعه عوامل ساختاری شرکت‌های تعاونی تولیدی-کشاورزی استان مازندران با شرایط مطلوب هم سویی ندارند، تأیید می‌شود.

آزمون متغیرهای فرعی عوامل ساختاری در شرکت‌های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی)

به همین شکل آزمون‌هایی در هر یک از متغیرهای عوامل ساختاری شرکت‌های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) صورت گرفت که نتایج زیر را به همراه داشته است:

- بخش مدیریت شرکت‌های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران با شرایط مطلوب هم سویی ندارند.

- بخش بازاریابی شرکت‌های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران با شرایط هم سویی ندارند.

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون

Archive of SID
- بخش تولید شرکتهای تعاونی تولیدی
(صنعتی و کشاورزی) استان مازندران با شرایط
مطلوب همسویی ندارند.

- بخش پژوهش و توسعه شرکتهای تعاونی
تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران
با شرایط مطلوب همسویی ندارند.

- ساختار مالی شرکتهای تعاونی تولیدی
(صنعتی و کشاورزی) استان مازندران با شرایط
مطلوب همسویی ندارند.

- بخش سیستم اطلاعات و رایانه شرکتهای
تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان
مازندران با شرایط مطلوب همسویی ندارند.

الگوی بومی عوامل ساختاری الحاق ایران در بخش تعاونیهای (کشاورزی و صنعتی)

در این قسمت دو آزمون در بخش تعاونی
تولیدی صنعتی و کشاورزی استان مازندران
انجام شد، که در قالب الگوی بومی معادلات
عوامل ساختاری تعاونیهای تولیدی (صنعتی و
کشاورزی) استان مازندران مشخص خواهند شد،
به شرح زیر میباشند:

جدول مشخصات متغیرهای تشکیلدهنده ساختاری
بخش تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان
مازندران.

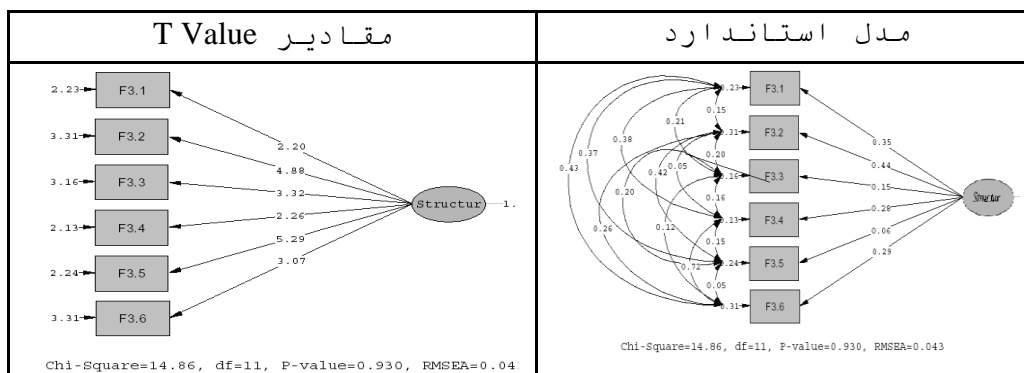
ردیف	متغیر مستقل	سوالات پرسشنامه	عنوان
1	مدیریت	1، 2، 3، ...، 15 از بخش 1-3	F3-1
2	بازاریابی	1، 2، 3، ...، 11 از بخش 2-3	F3.2

www.SID.ir

F3.3	1، 2، 3، 4، 5، 6، 7	تولید	3
F3.4	1، 2، 3، 4 از بخش 3-3	پژوهش و توسعه	4
F3.5	1، 2، 3، 4، 5 از بخش 5-3	ساختار مالی	5
F3.6	1، 2، 3، 4 از بخش 6-3	سیستم اطلاعات و رایانه	6

الگوی تبیین عوامل ساختاری الحاق ایران در بخش تعاونی‌های تولیدی-صنعتی

الگوی روابط علی-متغیرهای ساختاری تعاونی‌های تولیدی - صنعتی استان مازندران مبتنی بر نرم افزار معادلات ساختاری Lisrel به شرح ذیل است:

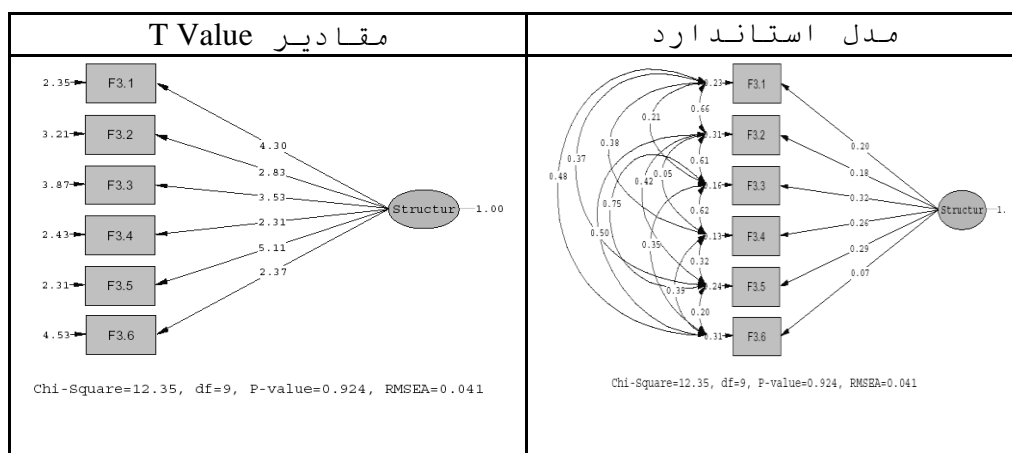
شاخص RMSEA یا جذر برآورد واریانس خطای تقریب کمتر از ده درصد است (RMSEA=0.043) و نسبت کای دو بر درجه آزادی نیز مناسب است. بنابراین مدل فوق برآزش خوبی از داده‌های دنیای واقعی داشته است. یعنی این‌که عوامل ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی به خوبی به وسیله متغیرهای تعیین‌کننده آن

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون

در بخش تعاونی های صنعتی استان مازندران
 تبیین می شود. همان گونه که در نمودار T Value
 بالا مشخص است تمامی متغیرها هم اثرات
 تبیینی مستقیم و هم غیرمستقیم دارند.

الگوی تبیین عوامل ساختاری الحاق ایران در بخش تعاونی های تولیدی-کشاورزی

الگوی روابط علی متغیرهای ساختاری
 تعاونی های تولیدی-کشاورزی استان مازندران
 مبتنی بر نرم افزار معادلات ساختاری Lisrel به
 شرح ذیل است:

شاخص RMSEA یا جذر برآورد واریانس خطای
 تقریب کمتر از ده درصد است (RMSEA=0.041) و
 نسبت کای دو بر درجه آزادی نیز مناسب است.
 بنابراین مدل فوق برآزش خوبی از داده های
 دنیای واقعی داشته است. یعنی این که عوامل
 ساختاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی
 به خوبی به وسیله متغیرهای تعیین کننده آن
 در بخش تعاونی های کشاورزی استان مازندران
 تبیین می شود. همان گونه که در نمودار T Value
 بالا مشخص است تمامی متغیرها هم اثرات

تبیینی مستقیم و هم غیرمستقیم دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

مرور مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با موضوع از منابع مختلف نظیر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهش‌هایی داخل کشور و نیز سایت‌های اینترنتی و مراکز تهیه و تدارک‌کننده منابع علمی و پژوهشی، مؤید این نکته هستند که شرکت‌های تعاونی در استان مازندران، پژوهشی در این باره انجام نشده، و لی پژوهش‌های مشابه آن یافت می‌شود. به عنوان یک جمع‌بندی کلی از همه آن‌ها می‌توان گفت که چون بحث‌های مربوط به ماندن بسیاری از مباحث دیگر در حیطه کاری علوم انسانی و اجتماعی قرار دارند لذا در هر کدام از آن‌ها با تفاوت‌ها و شباهت‌هایی، بررسی‌هایی در مورد موضوع صورت گرفته و نتایج مربوط نیز در زمان و مکان مشخص مورد استفاده قرار گرفته است. اگرچه می‌توان نتایج پژوهش حاضر را با نتایج برخی از پژوهش‌های اشاره شده در سابقه پژوهش‌های مشابه مقایسه کرد اما بهتر آن است که این مقایسه در کمال احتیاط انجام گیرد، زیرا در ایران هنوز در ابتدای راهیم. در هر صورت حتی در مقام مقایسه نیز می‌توان گفت اولین قدم در راه پیوستن به سازمان تجارت جهانی این است که معلوم کنیم جهت پیوستن به این سازمان چه فعالیت‌ها و اقداماتی را در هر یک از بخش‌های مختلف جامعه جهت تسهیل و تسریع این فرآیند باید انجام داد؟ و اثرات و تبعات مثبت و منفی الحاق ایران به این سازمان چیست؟ این سؤالی است که در پژوهش حاضر در بعد عوامل ساختاری بخش تعاون بدان پاسخ داده شد. در هر صورت شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در مطالعات انجام شده با

- متغیرهای مورد مطالعه: اگرچه تمام مطالعات انجام شده و پژوهش حاضر به صورتی غیرمستقیم در مورد متغیرهای متعددی بحث کرده‌اند، اما همه آنها بر متغیر رقابت پذیری در صورت پیوستن به سازمان تجارت جهانی تمرکز داشته‌اند.

- رویکرد پژوهش: رویکرد پژوهش حاضر یک رویکرد مدیریتی محسوب می‌گردد به این معنی که متغیرها و شاخص‌های ساختاری برای الحاق به سازمان تجارت جهانی مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته‌اند که این به نوبه خود مبحث جدیدی محسوب می‌گردد. در صورتی که سایر پژوهش‌های مشابه بر تعیین قیمت رقابت‌پذیر کالاها در صورت پیوستن به سازمان تجارت جهانی به عنوان یک مزیت رقابتی تمرکز داشته‌اند.

- ماهیت جامعه آماری: نتایج پژوهش حاضر نمایانگر تفاوت دیگر پژوهش حاضر نسبت به نتایج سایر تحقیقات می‌باشد و آن ماهیت بخش تعاون می‌باشد.

شرکت‌های تعاونی تولیدی (صنعتی و کشاورزی) در استان مازندران از نظر بعد ساختاری در شرایطی قرار دارند که بیشتر متغیرهای ساختاری به عنوان یک نقطه ضعف برای این بخش محسوب می‌گردند، تمامی متغیرهای ساختاری در این بخش نمایانگر عدم برخورداری شرایط مطلوب در مدیریت تعاونی‌ها، بخش بازاریابی، بخش تولید، واحد پژوهش و توسعه، ساختار مالی و بخش سیستم اطلاعات و رایانه شرکت‌های تعاونی می‌باشد. مهم‌ترین نتیجه علاوه بر عدم برخورداری مطلوب هر یک از عوامل درونی شرکت-های تعاونی (صنعتی و کشاورزی)، این مهم می‌باشد که بیشتر شرکت‌های تعاونی از ساختاری شکل گرفته‌اند که در آن واحدهای پژوهش و

توسعه و سیستم اطلاعات و رایانه مشاهده نشده است.

الگویی تبیین‌کننده روابط علی متغیرهای ساختاری تعاونی‌های تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران نشان داده است که بین عوامل ساختاری تعیین‌شده مطلوب و متغیرهای تبیین‌کننده آن (مدیریت، بازاریابی، تولید، پژوهش و توسعه، ساختار مالی، سیستم اطلاعات و رایانه) در بخش تعاونی‌های تولیدی (صنعتی و کشاورزی) استان مازندران ارتباط معنی‌داری وجود دارد. الگویی فوق‌تمامی ارتباطات و اثرگذاری مستقیم را مورد تأیید قرار داد و در میان ارتباطات و اثرگذاری غیرمستقیم برخی را مورد تأیید خود قرار نداد. در میان اثرگذاری مستقیم، در بخش تعاونی‌های تولیدی صنعتی استان مازندران متغیر بازاریابی با 44% بیشترین و متغیر مالی با 06% کمترین اثرگذاری را به خود اختصاص داده است و در بخش تعاونی‌های تولیدی کشاورزی استان مازندران متغیر تولید با 0/32 بیشترین و متغیر سیستم اطلاعات و رایانه با 07% کمترین اثرگذاری را به خود اختصاص داده است.

همان‌گونه که در متن مقاله هم آمده است مرور ادبیات موضوعی مربوط به عنوان پژوهش نشان داده است که شناخت محیط درونی هر سازمانی در هر بخش اقتصادی کشور از ضروریات محسوب می‌شود. در این راستا، جهت به کارگیری از مدل سنجش عوامل ساختاری (مورد خاص شرکت-های تعاونی تولیدی استان مازندران) در درجه اول، نیازمند اندازه‌گیری و سنجش وضعیت موجود آن و مقایسه با وضعیت مطلوب بوده تا بتوان در مرحله بعد در راستای ارتقای آن

تلاش کرد. بر این اساس مدل ارائه شده در مقاله حاضر می‌تواند به عنوان یک ابزار تحلیلی و نقطه شروعی برای مطالعات و پژوهشهای مرتبط با اندازه‌گیری و سنجش توان رقابتی تمامی بخشهای اقتصادی کشور باشد، که انشاءالله مورد استفاده محققان و کارشناسان دیگر و حمایت مدیران و دست‌اندرکاران قرار خواهد گرفت.

از دیدگاه بازاریابی پیشنهاد می‌شود، تلاش‌های بسیاری باید جهت تشویق تعاونی‌ها برای حضور در شبکه‌های جهانی اینترنت و استفاده از آن برای هدایت فعالیت‌های تجاری و بازاریابی مناسب محصولات شبکه تعاونی صورت گیرد، زیرا تعاونی‌ها را قادر می‌سازد تا ضمن حفظ هویت خود به‌عنوان یک نهاد تعاونی با استفاده از اینترنت و شبکه‌های ارتباطی نوین به تجارت در ابعاد جهانی بپردازند.

آینده ایجاد شغل در دست مؤسسه‌ها اقتصادی کوچک و متوسط نهفته است. اینگونه مؤسسه‌ها عنصری حیاتی برای بخش تعاونی محسوب می‌شوند، از اینرو نقش کلیدی مدیران ایجاد می‌کند تا با ایجاد فضایی توانمند و سازنده شرایطی را فراهم کنند تا تعاونی‌ها بتوانند در کنار دیگر اشکال تجاری رشد کنند و بالنده شوند.

هنوز باید درباره مسئله مدیریت تعاونی‌ها پژوهشهای وسیعی انجام گیرد. با توجه به بیان مسئله و نیز تحلیل‌های ارائه شده در متن مقاله، موارد زیر به عنوان پیشنهادهایی به منظور انجام پژوهشهای آتی در ارتباط با موضوع مقاله حاضر می‌تواند ارائه گردد:

- بررسی و سنجش عوامل ساختاری الحاق به سازمان تجارت جهانی (WTO) در بخش تعاون بر حسب نوع فعالیت، به خصوص شرکت‌های تعاونی تولید در مناطق مختلف کشور با استفاده از

روش‌شناسی و الگویی ارائه شده در پژوهش حاضر.
- طراحی و معرفی مدل‌های مفهومی دیگری به منظور بررسی و سنجش عوامل ساختاری الحاق به سازمان تجارت جهانی (WTO) در بخش تعاون در سطوح مختلف منطقه‌ای (کشوری، استانی و شهری)، غیر از آنچه که در پژوهش حاضر ارائه شده است.

- ارائه یک نوع‌شناسی از انواع مدل‌های بررسی و سنجش عوامل ساختاری الحاق به سازمان تجارت جهانی (WTO) در بخش تعاون با توجه به موارد زیادی که در ادبیات موضوعی مربوط وجود دارند.

پی‌نوشت‌ها

1. World Trade Organization
2. General Agreement on Tariff and Trade (GATT)

منابع فارسی

آذر، عادل. (1373). فنون آمار استنباطی در پژوهش‌های مدیریتی و رفتاری. فصلنامه علمی پژوهشی دانش مدیریت، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، شماره 26.
آل طعمه، سید فواد و یوسفی، علی اصغر. (1381). بررسی آثار احتمالی پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی بر صنایع نساجی کشور (با فت حدقوی). نشریه مدیرساز، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، شماره 14.
اترک، مهلقا، طاهری، علی امیر و حسن بیگی، اسماعیل. (1380). بررسی آثار احتمال پذیرش ایران در سازمان جهانی تجارت و سیستم بانکی کشور. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، سازمان مدیریت صنعتی.
اعرابی، محمد. (1382). طراحی ساختار

سنجش عوامل ساختاری الحاق ایران به WTO در بخش تعاون
سازمانی (چاپ چهارم). تهران: انتشارات دفتر
پژوهش‌های فرهنگی.

ایروانی، محمد جواد. (1383). شناخت سازمان
تجارت جهانی (چاپ اول). انتشارات مؤسسه
مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
بازرگان، عباس و دیگران. (1377). روش‌های
پژوهش در علوم رفتاری. تهران: انتشارات
آگاه.

بهکیش، محمد مهدی. (1379). بررسی اثرات
الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بر صنعت
لاستیک کشور، طرح پژوهشی به سفارش انجمن
صنعتی لاستیک.

پورافضل، حسن. (1353). تعاون (چاپ سوم).
تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

حبیبپور، کرم و گنجی، احمد. (1384). بررسی
راهبرد های تعاونی های ایران در عصر جهانی
شدن. چکیده‌ی مقالات کنفرانس تعاون، اشتغال و
توسعه. انتشارات دانشگاه یزد.

خوشه چین بهار، صدیقه و هدایتی، مهدی.
(1384). مدیریت تعاونی‌های تولیدی (صنعتی)
(چاپ اول). تهران: انتشارات وزارت تعاون،
معاونت پژوهش‌های، آموزش و ترویج.

دفت، ریچارد ال. (1380). تئوری و طراحی
سازمان (چاپ سوم). ترجمه‌ی پارسایان، علی و
اعرابی، محمد. تهران: انتشارات دفتر
پژوهش‌های فرهنگی.

دیوید، فرد آر. (1381). مدیریت استراتژیک
(چاپ پنجم). ترجمه‌ی پارسایان، علی و
اعرابی، محمد. تهران: انتشارات دفتر
پژوهش‌های فرهنگی.

زاهدی، شمس‌السادات. (1369). مدیریت دولتی
در سطح کلان. مجله‌ی علمی کاربردی مدیریت
دولتی، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی،

شماره 8.
www.SID.ir

طلایی، قدرت الله. (1380). آثار پیوستن جمهوری اسلامی ایران به سازمان جهانی بازرگانی و تأثیر آن بر صنعت خودروسازی ایران. *ماهنامه‌ی اطلاعات سیاسی اقتصادی*، سال شانزدهم، شماره پنجم و ششم، بهمن و اسفند. ظهوری، قاسم. (1378). کاربرد روش‌های پژوهش علوم اجتماعی در مدیریت. تهران: انتشارات میر.

قرباغی، علیرضا. (1381). تأثیر پیوستن ایران به سازمان جهانی تجارت بر خدمات برق. پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد مدیریت مالی، مؤسسه‌ی پژوهش‌های و آموزش مدیریت.

مرادی، حسین. (1375). نقدهای برگات و سازمان تجارت جهانی (WTO). مسائل کشاورزی و عضویت جمهوری اسلامی ایران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی.

مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی. (1383). مجموعه مقالات همایش راهبرد توسعه‌ی اقتصادی ایران و عضویت در سازمان جهانی تجارت: فرصت‌ها و چالش‌ها (چاپ اول). مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.

منابع لاتین

Barjis, J., et al. (2000). *Organizational simulation*. Delft University of Technology.

Chronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of test. *Psychometrical*, 16, 297-334.

Conca, F. J., et al. (2004). Development of a measure to assess quality management in certified firms. *European Journal of Operational Research*, 156, 683-697.

Cravens, D. W., et al. (1993). Analysis of cooperative interorganisational relationships, strategic alliance formation and strategic alliance effectiveness. *Journal of Strategic Marketing*, 1, 55-70.

Edwards, M. et al. (2000). *NGOs in a global future: Marrying local delivery to worldwide advantage*. NGOs Conference.

Feldman, D. C. (2004). The devil is in the detail: Converting good research into publishable articles. *Journal of management*, 30(1), 1-6.

Koontz, H. et al. (1986). *Essentials of management*. Singapore: McGraw-Hill.

Lizarralde, I., & Etxeberria, I. I. (2005). Can co-operative networks and governance structures stay competitive in a growing Europe? The Mondragon experience. *Review of International Co-operation*, 98(1).

Millington, B. et al. (2000). *Principled management: Co-operative principles of better business*. Co-ops Research Unit, Open University.

Mulford, C. L., & Klonglan, G. E. (1982). *Creating coordination among organizations*. USA: North Central Region Extension Sociology Committee.

Sautter, E. T., & Leisen, B. (1999). Managing stakeholders: A tourism planning model. *Annals of Tourism Research*, 26 (2), 312-328.

Smith A. D. (2002). Knowledge management strategies: A multi-case study. *Journal of Knowledge Management*, 8(3), 6-16.

¹ World Trade Organization

² General Agreement on Tariff and Trade (GATT)